

Nyheter

PATIENTEN BESTÄMMER SJÄLV. Beslutet om eutanasi måste fattas frivilligt och utan påtryckning. FOTO: MOSTPHOTOS

Belgisk eutanasilag respekterar patienten

Eutanasi Det finländska medborgarinitiativet om legaliserad eutanasi ligger just nu hos riksdagens social- och hälsovårdsutskott. Det är femton år sedan Belgien antog den lag som bygger på patientens självbestämmande i frågor som rör livets slut.

Den belgiska eutanasilagen betraktas som progressiv, men blir ofta föremål för sensationellism och missförstånd.

– Det är inte så att jag förespråkar eutanasi, men jag är uttryckligen för en lagstiftning som sätter ramar för förfarandet, säger Dominique Lossignol.

Lossignol är överläkare för palliativvården på Institut Bordet, ett institut specialiserat på cancervård i anslutning till sjukhuset Saint Pierre i centrum av Bryssel. I den bok han skrivit om de etiska frågorna i livets slutskede vill han rätta till missförstånd kring den medicinska praxis som bygger på en belgisk lag från 2002.

– Det handlar om att inte låta patienter förbli i ett tillstånd som är outhärdligt. Nu kan vi lugna de patienter som har frågor kring eutanasi och föra ett värdigt samtal.

Ingen läkare tvingas

– Lagen tvingar inte en enskild läkare att utföra eutanasi. Vissa uppfattar den som kontroversiell, men debatten lever vidare. Lagen är ett positivt utvecklingssteg i vården.

Lossignol betonar att eutanasilagen ger var och en möjlighet att bestämma vad man vill, eller inte vill, vid livets slut.

– Eftersom vi har en lag kan vi föra en diskussion med patienten. Den juridiska ramen gör att läkaren in-

te kan göra hur som helst. Det finns trots allt många etiska och filosofiska aspekter kring livets slut.

Eutanasilagen utgår från att patienten bestämmer själv. Kriteriet är att man lider av en outhärdlig konstant fysisk eller psykisk smärta som varken kan lindras eller botas. Patienten måste ha kapacitet att fatta ett frivilligt och väl avvägt beslut utan påtryckning, och ska vara vid medvetande. Om man önskar eutanasi i ett läge där man råkat i oåterkalllig koma gäller viljecytringen i högst fem år. För en vuxen patient behöver sjukdomstillståndet inte vara terminalt, men då tillämpas en beaktningstid på minst en månad. I praktiken blir det ofta flera månader eller upp till flera år.

Ingen åldersgräns

I Belgien tillämpas ingen åldersgräns för eutanasi sedan lagen ändrades för tre år sedan. Också minderåriga kan välja eutanasi om de drabbats av ett tillstånd där all vård är utsiktslös och det fysiska lidandet är konstant och outhärdligt utan att kunna lindras. Lagen förutsätter att sjukdomen är i terminalfasen. Patienten ska informeras om eventuella fortsatta vårdalternativ, men om det inte finns någon annan lösning och läkaren är övertygad om att det är ett helt frivilligt beslut går frågan vidare till en annan läkare som också självständigt utvärderar sjukdomshistorien.

För minderåriga gäller att en psykolog ska se till att patienten har ömdöme och kapacitet att fatta beslutet. I vissa fall konsulteras ytterligare en specialläkare om patientens tillstånd.

Varje fall av eutanasi registreras vid en statlig kommission som granskar att hela förloppet skett enligt reglerna. Kommissionen granskar särskilt på vilka grunder man bedömt att sjukdomstillståndet innebär ett outhärdligt lidande för patientens del.

De senaste åren har eutanasi utförts ungefär 165 gånger i månaden i Belgien med totalt 2022 fall år 2015, jämfört med 953 fem år tidigare. Ökningen har nu ebbat ut, och eutanasi förekommer i färre än två procent av dödsfallen i Belgien.

Cancer vanligaste orsaken

Det som fått patienter att begära eutanasi är oftast metastaserad cancer där fortsatt vård är utsiktslös. Enligt de senaste uppgifterna var 85 procent av patienterna som begärde eutanasi i terminalfasen av någon sjukdom. Eutanasi betraktas juridiskt som en naturlig död. Lagstiftningen tar inte ställning till själva förfarandet; oftast ges bedövningsmedel intravenöst, men möjligheten finns för patienten att själv ta medlet i närvaro av den ansvariga läkaren.

– Det är en märklig tanke att det inte skulle finnas behov för lagstiftning, konstaterar Dominique Lossignol.

– Då nedvärderar man hela grundidén att lagen i demokratisk ordning skapar en ram som tryggar patienternas rätt. Varför skulle avsaknaden av en lag kring livets slut skydda patienterna?

En belgisk paradox är att 80 procent av de patienter som valt eutanasi är flamlänningar och bara tjugoprocent fransktalande. Den skillnaden förklaras med att man i den fransktalande regionen tillämpar palliativ sedering, alltså sover ner patienter när det inte finns någon annan vård. Kritiker menar att läkarna då fråntar patienten beslutsrätten.

– Det är klart att det ännu finns utmaningar och en viss gräzon i vården kring livets slut. Det finns risk för illegala handlingar, men det undviker man bäst genom att det inte sker i hemlighet, utan enligt lagstiftningen, säger han.

ANNA-KARIN FRIIS
nyheter@hbl.fi

”Varför skulle avsaknaden av en lag kring livets slut skydda patienterna?”

Dominique Lossignol,
överläkare i Bryssel

FAKTA

Eutanasi i Belgien

● Den belgiska lagen om eutanasi antogs i maj 2002. Samtidigt inrättades en kommission för övervakning av eutanasi-förfarandet.

● För vuxna patienter kan sjukdomen i bakgrunden vara fysisk eller psykisk, vilket kan vara kontroversiellt.

● År 2014 ändrades lagen till att gälla minderåriga, för det fall att någon som är under 18 drabbats av en fysisk sjukdom som är terminal och medför outhärdligt lidande.

● Det första fallet av eutanasi för en minderårig skedde för ett halvt år sedan.

● Villkoren är strikta både vad gäller patientens tillstånd och att beslutet är frivilligt. En patients begäran om eutanasi kan avslås om inte sjukdomen är tillräckligt allvarlig.

● I Belgien registrerades 2022 dödsfall till följd av eutanasi år 2015 (jämfört med 5570 i Nederländerna). Efter att lagen trädde i kraft ökade antalet fall under tio år, men utvecklingen har avstannat.

Eutanasi i Finland

● Medborgarinitiativet om att legalisera eutanasi remitterades till social- och hälsovårdsutskottet efter riksdagens remissdebatt i början av mars. Initiativet fick på kort tid de 50 000 namnteckningar som krävs för riksdagsbehandling. Bakom initiativet står de tidigare riksdagsledamöterna Esko Seppänen, Ilro Viinanen, Henrik Lax, Osmo Soiniinvaara och Ilkka Taipale.

● I en tidigare enkät i Helsingin Sanomat svarade 74 av 200 riksdagsledamöter på frågan om de godkänner döds hjälp. 51 var för legaliserad eutanasi, 23 motsatte sig.

● En undersökning som Läkarförbundet har låtit göra visar att läkare som vårdar döende patienter oftare motsätter sig eutanasi än läkare i allmänhet. 17 procent var för en lag. 290 läkare som vårdar döende patienter svarade. Svartsprocenten var bara 41, och av dem hade 95 procent skött döende patienter i över fem år.